

O správe pedagogických zariadení

Podstata výchovy a vzdelávania - z ktorej predsa vyrastá celý duchovný život - musí byť postavená do správy tých, ktorí vychovávajú a vzdelávajú. Do tejto správy nemá nič hovoriť či režírovať ju to, čo je činné v štáte alebo v hospodárstve. Každý vyučujúci má na vyučovanie použiť len toľko času, aby mohol byť ešte aj správcom svojej oblasti. Tým sa postará o správu tak, ako sa stará o výchovu a vyučovanie samotné. Predpisy nedáva nikto, kto sám súčasne nestojí v živom vyučovaní a vzdelávaní. Žiaden parlament, žiadne osobnosti, ktoré azda niekedy vyučovali, ale už to nerobia, do veci nehovoria. To, čo sa zažíva bezprostredne vo vyučovaní, to prúdi aj do správy. Je prirodzené, že v rámci takéhoto zriadenia pôsobí vecnosť a odborná svedomitosť v najvyššej miere.

Samozrejme, možno namietnuť, že i v takej samospráve duchovného života nebude všetko dokonalé. Avšak to sa ani v skutočnom živote nemôže vyžadovať. To, o čo je jedine možné sa usilovať je, aby sa uskutočnilo to, čo je najlepšie možné.

... Tento spis musí nevyhnutne prebudiť mnohé predsudky... Ale z čoho pochádzajú tieto predsudky? Spoznáme v nich antisociálneho ducha, ak uvidíme, že v podstate vychádzajú z nevedomej viery, že vychovávatelia musia byť životu odcudzení, nepraktickí ľudia. Vôbec sa od nich neočakáva, že by utrafili zo seba také zriadenia, ktoré správne slúžia praktickým oblastiam života. Také zriadenia musia byť zariadené tými, ktorí stoja vo vnútri praktického života a vyučujúci musia pôsobiť podľa smerníc, ktoré sú im dané.

Ten, kto takto zmýšľa, nevidí, že vychovávatelia sa až tým stávajú odcudzenými životu a nepraktickými, keď si sami nemôžu dať smernice - až po tie najmenšie a až po tie najväčšie. Môžu im potom byť dané základné tézy, ktoré pochádzajú ešte od zdanlivo takých praktických ľudí, tieto nebudú vychovávať žiadnych skutočných praktikov do života. Antisociálne stavy sa privodia tým, že v sociálnom živote nestoja ľudia, ktorí pociťujú sociálne na základe ich výchovy. Sociálne pociťujúci ľudia môžu vzísť len z takého spôsobu výchovy, ktorá je vedená a spravovaná sociálne pociťujúcimi. Sociálnej otázke sa nikdy nepriblížime, kým výchovnú a duchovnú otázku nebudeme posudzovať ako jednu z jej podstatných častí. Antisociálne sa nevytvára len prosto hospodárskymi zariadeniami, ale aj tým, že sa ľudia v týchto zariadeniach nesociálne správajú. A je antisociálne, ak necháme mládež vzdelávať a vychovávať ľuďmi, ktorých necháme stať sa odcudzenými životu tým, že im zvonku predpíšeme smer a obsah ich konania.